

Kinderboekenweek 2020 En toen...

De tijdmachine

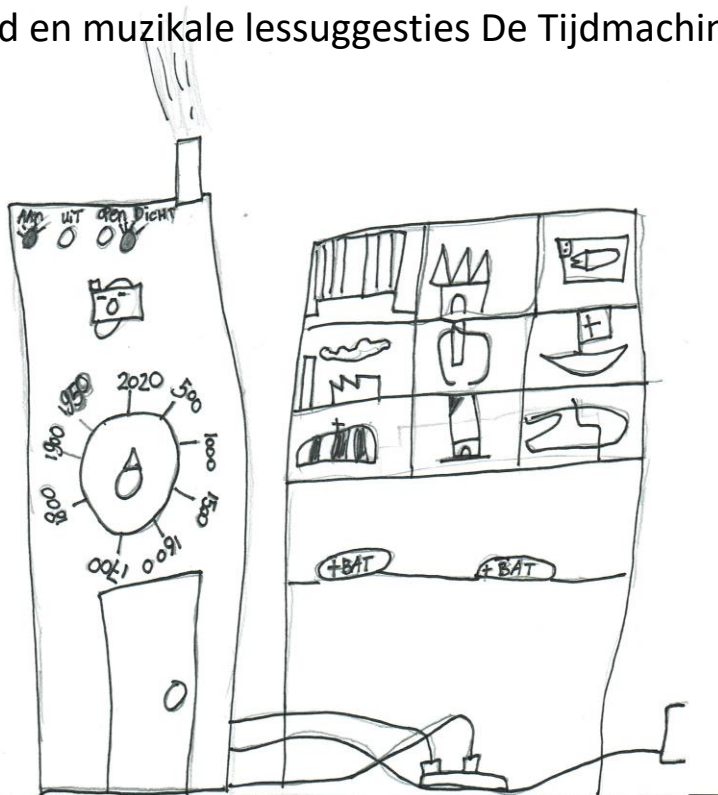
Stap in de tijdmachine en reis met de groep door de geschiedenis tijdens de Kinderboekenweek. In dit Onderwijswereld thema hebben we activiteiten gebundeld voor groep 1 tot en met 8. Zing met de groep het lied 'De Tijdmachine', bedenk een geluidenlandschap, duik de geschiedenis in, maak een boekentijdlijn en bouw echte tijdmachines met elkaar van kosteloos materiaal!

Dientje Goebert-Sanders

www.jufdientje.nl

Hans van Eerden

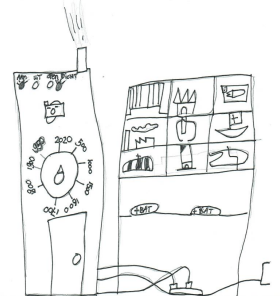
(lied en muzikale lessuggesties De Tijdmachine)

Onderwijswereld-PO.nl

professionalisering - workshops - inspiratie

Introductie thema

Doelgroep: onder- en middenbouw

Tijdsduur: 30 minuten

Vorbereiding/benodigdheden: 'tijdmachine', oude kleding

Middenin de klas staat een tijdmachine. De juf zit er een beetje versuft naast. Roetvegen op haar wangen, een oude cape om, haren in de war en een plunjezak in de hand. De kinderen komen binnen en kijken haar verbaasd aan. Wat is er gebeurd? "Jullie zullen het niet geloven", zegt de juf. "Maar ik heb een reis door de tijd gemaakt...".

Op deze manier het thema openen, prikkelt natuurlijk meteen de nieuwsgierigheid van de kinderen. Je vertelt over jouw avontuur en beantwoordt de vragen uit de groep. Bovendien kan de tijdmachine tijdens de gehele Kinderboekenweek een centrale rol spelen. Voorwerpen, boeken en brieven kunnen door de tijd reizen en in de klas belanden.

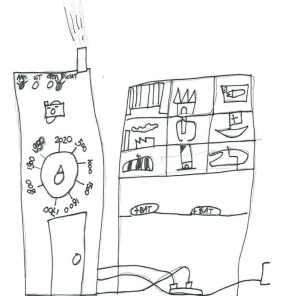
Heeft de school al een andere opening bedacht van dit thema? Ga dan gewoon direct aan de slag met de activiteiten zonder (zelfgebouwde) tijdmachine!

Onderwijswereld-PO.nl

professionalisering - workshops - inspiratie

Filosoferen over tijdreizen

Doelgroep: onder-, midden- en bovenbouw

Tijdsduur: 30 minuten

Vorbereiding/benodigheden: fragment *Kruistocht in spijkerbroek* of *Dr. Proktors Teletijd-Tobbe* van Jo Nesbo, afbeelding tijdmachine professor Barabas

Start met de kinderen een filosofisch gesprek over reizen in de tijd. Als de boeken beschikbaar zijn, lees dan een fragment voor uit *Kruistocht in Spijkerbroek* van Thea Beckman (of *Dr. Proktors Teletijd-Tobbe* van Jo Nesbo) en laat de tijdmachine zien van professor Barabas.

Filosofische vragen

Bespreek enkele vragen (zie volgende pagina) klassikaal in de onderbouw. Leg de kinderen in de midden- en bovenbouw afwisselend enkele vragen voor een laat ze dit in groepjes bespreken. Geef van tevoren aan dat er geen goede of foute antwoorden zijn.

Vraag per groepje wat de kinderen opviel tijdens het gesprek. Pas de vragen aan, aan het niveau van de groep. De schuingedrukte vragen zijn meer bovenbouwvragen of voor de echte doordenkers.

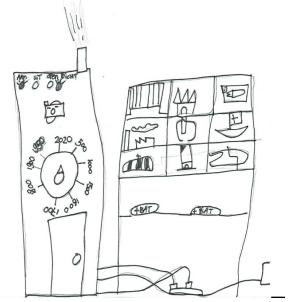
Ga voor meer vragen naar <https://www.filosovaardig.nl/blog/tijdreizen/>
Wil je zelf vooraf wat meer weten over tijdmachines, lees dan deze Wikipedia pagina door: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Tijdmachine>

Onderwijswereld-PO.nl

professionalisering - workshops - inspiratie

Filosofische vragen

Wat is tijd?

Als je terug kon reizen in de tijd, naar welke tijd zou je dan toegaan en waarom?

Welke gebeurtenis in de geschiedenis zou je willen veranderen?

Wat zijn de voor- en nadelen van tijd?

Denk je dat tijdreizen in de verre toekomst mogelijk is?

Is je terug kon reizen in de tijd, moet je dat dan doen?

Kan terugreizen in de tijd de opwarming van de aarde voorkomen?

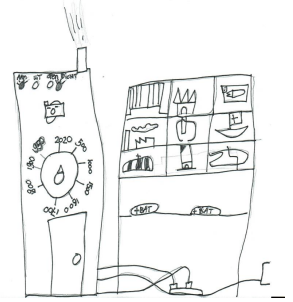
Kan terugreizen in de tijd tot gevolg hebben dat je niet bestaat?

Kan een tijdreis fouten goedmaken?

Is het fijn om in de toekomst te kunnen kijken?

Is het fijn om alles uit het verleden te kunnen weten?

Samen zingen

Doelgroep: onder- en middenbouw

Tijdsduur: 30 minuten

Vorbereiding/benodigdheden: printen tekst- en bladmuziek De tijdmachine

Het lied 'De Tijdmachine' op de volgende pagina is speciaal voor De Kinderboekenweek geschreven door Hans van Eerden. Via **deze link** kun je het lied beluisteren.

Het lied aanleren

De eerste keer beluistert de groep het lied, de tweede keer lezen de kinderen mee met de tekst en de derde keer wordt het lied samen gezongen. Neem de tijd om de tekst te bespreken en moeilijke woorden op te helderen, zoals 'hellebaard' en 'herauten', 'minstreef' en 'jonkvrouw'.

Meespelen

Als vervolgvaciviteit kunnen de kinderen meespelen met het lied op slag instrumenten. Ze spelen mee met het ritme; 'Kom maar, kom maar, kom maar in de tijdmachine'. Dit ritme past precies vier keer in het refrein. Let op, het refrein wordt steeds twee keer gezongen.

Tableau vivant

Het principe van het tableau vivant (levend schilderij) past ook bij een aansluitende vervolgvaciviteit. Verdeel de groep in vieren en geef elke groepje de opdracht om in een tableau vivant een tijd uit te beelden. De volgende tijden komen terug in het lied: de oertijd, riddertijd, tijd van ontdekkingsreizigers en de toekomst. Elk kind heeft een rol in het tableau vivant. Tips over het begeleiden van tableaux vind je hier: <https://dramaonline.nl/tableaus/>

Tijdmachine

Hans van Eerden

♩ 4/4 F F/E F/D F/C B♭ B♭/G

Kom maar, kom maar, kom maar in de tijd - ma - chine dan kun je ie - der jaar uit het ver -

4 F C7 F F/E F/D F/C

le - denzien. Kom maar, kom maar, kom maar in de tijd - ma - chine je

7 B♭ C7 1. F 2. Fine

kunt ook naar de toe - koms - bo - ven - dien. dien. 1:Een
2:Een
3:Een

11 B♭ F

val - helm op die past, de vei - lig - heids riem vast. Ont -
mam - moet komt voor - bij, graast rus - tig in de wei. In
har - nas en een zwaard met schild en hel - le - baard, tour -

13 Gm C F F7

dek - kings - reis op a - von - tuur waar gaat de tijd - reis heen? Je
be - re - vel - len loop je rond en woont fijn in een grot. Het
nooi - en met he - rau - ten en een zin - gen - de min - streel. De

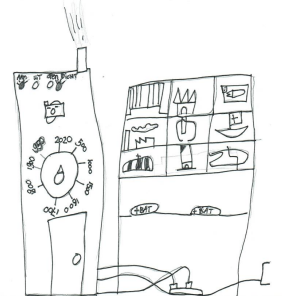
15 B♭ F D7

draait wat aan de knop, de da - tum licht dan op. Je
'ste - nen tijd ge - voel' de oer - tijd lijkt me 'cool!' Met
al - ler - mooi - ste tijd! Een rid - der die paard - rijdt. Zijn

17 G C D.S. al Coda C7

kiest het juis - te jaar - tal en dan start de reis me - teen.
el - ke a - vond bar - be - cue. Nou dat klinkt echt niet rot!
jonk - vrouw zit te wach - ten tot hij aan - komt in't kas - teel.

Soundscape

Doelgroep: midden- en bovenbouw

Tijdsduur: 60 minuten

Vorbereiding/benodigdheden: opnameapparaat (via tablet of mobiel)

In drie- of viertallen bedenken de kinderen een geluidenlandschap dat past bij een periode uit de geschiedenis. Bijvoorbeeld de tijd van de ontdekkingsreizigers. Bij de gekozen tijd wordt een 'verhaal' bedacht aan de hand van geluiden met ongeveer vijf onderdelen.

Een voorbeeld:

Het schip wordt geladen.

Het schip vaart op zee.

Er is feest aan boord.

Het schip vaart in de storm.

Aankomst in de haven van Japan.

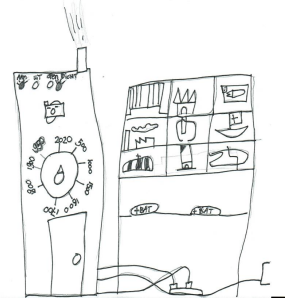
Per onderdeel worden er geluiden bedacht (Hoe wordt het geluid gemaakt? Hoe moet het klinken?). De kinderen mogen hier hun eigen stem, maar ook allerlei voorwerpen bij gebruiken. De geluiden worden opgenomen. Een regel is dat de soundscape niet langer duurt dan 90 seconden. In de klas wordt het gemaakte geluidenlandschap afgespeeld en besproken.

Vragen:

Wat vond je het mooiste onderdeel?

Waarom kun je horen in welke tijd de soundscape zich afspeelt?

Tijdmachine ontwerpen

Doelgroep: onder- midden en bovenbouw

Tijdsduur: 30 minuten

Vorbereiding/benodigdheden: wit A4 tekenpapier, potlood, kleurpotloden, fineliners

Een tekendictee, maar dan als samenwerkingsopdracht. Tijdens deze tekenles maken de kinderen een tijdmachine. Dit wordt een tekening van de hele groep, want de kinderen geven elkaar stap voor stap instructie. Jij geeft de eerste opdracht: de kinderen tekenen de omtrek van een tijdmachine. Geef ze daar kort de tijd voor (maximaal een minuut).

Daarna bedenkt het eerste kind welk onderdeel erbij moet komen. Een paar voorbeelden uit de praktijk:

'Een klok met wijzers'

'Schermpjes waarop je kunt zien naar welke tijd je gaat'

'Een camera'

'Stekkers'

'Een aan- en uitknop'

'Zo'n pijpje waar allemaal stoom uitkomt'

'Een lampje zodat je kunt zien dat de machine aan staat'

De tijd die de kinderen nodig hebben voor elke opdracht zal verschillen. Als het laatste kind een onderdeel heeft genoemd en de tekening is afgerond, gaan de kinderen op zoek naar de tekening waar ze mee zijn gestart. Daarna krijgen ze de tijd om de tekening met kleurpotlood in te kleuren en de lijnen met zwarte fineliner aan te zetten. Natuurlijk mogen ze nog iets toevoegen aan de tekening. De tekeningen kunnen als inspiratie dienen voor het bouwen van de tijdmachines.

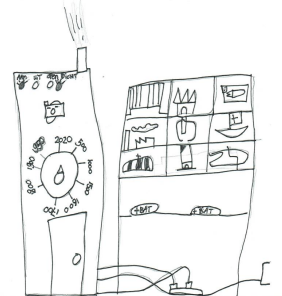
Kan in kleine groepjes, klassikaal, of ieder zijn eigen tekening.

Onderwijswereld-PO.nl

professionalisering - workshops - inspiratie

Tijdmachines bouwen

Doelgroep: onder-, midden- en bovenbouw

Tijdsduur: twee keer 60 minuten

Vorbereiding/benodigdheden: kosteloos materiaal, dozen, karton, plakband, lijm, scharen, stiften

Verdeel de kinderen in groepjes van 2-4 kinderen. Leg uit dat ze samen een eigen tijdsmachine bouwen. Laat als inspiratie allerlei afbeeldingen van verschillende machines zien (en de tekeningen die eerder zijn gemaakt) en verzamel vooraf zoveel mogelijk kosteloos materiaal.

Vertel ook dat er twee soorten tijdsmachines zijn. De tijdsmachine die voorwerpen en mensen kan verplaatsen in de tijd en de tijdsmachine die zichzelf verplaatst met voorwerpen en mensen erin.

De basis van de tijdsmachine is een kartonnen doos. De machine moet aan een paar eisen voldoen:

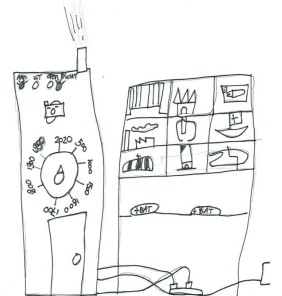
De machine heeft:

- Een paneel met knoppen
- Een klok
- Een aan- en uit knop
- Een naam (zoals de Teletijdsmachine)

In de onderbouw kun je activiteiten rondom klokkijken koppelen. In de bovenbouw kun je dieper ingaan op de periodes uit de geschiedenis en tot hoever de kinderen terug moeten kunnen reizen. Ook topografie kan terugkomen in het benoemen van de werlddelen.

Verhalen vertellen

Doelgroep: onder-, midden- en bovenbouw

Tijdsduur: 45 minuten

Vorbereiding/benodigdheden: print werkblad 'Verhalenkaartjes, pen

De tijdsmachines staan niet alleen voor de sier in de klas. De kinderen gaan er ook mee op reis! Samen bedenken ze een spannend verhaal over hun tijdreis. Schrijf voor elk groepje een periode uit de geschiedenis op een kaartje. Of gebruik de kant-en-klare kaartjes op de volgende pagina.

De opdracht:

- Bedenk met jouw groepje een verhaal dat een begin, midden en einde heeft. Jullie zijn naar het verleden gereisd. Daar beleven jullie een spannend avontuur.
- Schrijf het verhaal op.
- Lees samen het verhaal voor.

Een variant voor de onderbouw: de kinderen lezen het verhaal niet voor, maar bedenken een kort toneelstukje. Kies voor tijden die tot de verbeelding spreken, zoals de riddertijd en prehistorie. En andersom kan de bovenbouw het verhaal ook uitspelen!

Schrijftips voor groep 6-8:

- Verzamel eerst grappige en interessante weetjes over die tijd.
- Kijk in geschiedenis- en informatieboeken.
- Iedereen is zichzelf in het verhaal. Bedenk hoe jij jezelf zou voelen in die tijd.
- Bedenk een probleem dat jullie ter plekke moeten oplossen.
- Er mag ook humor in zitten!
- Eindig het verhaal met de oplossing van het probleem, maar kom hier niet té snel mee.

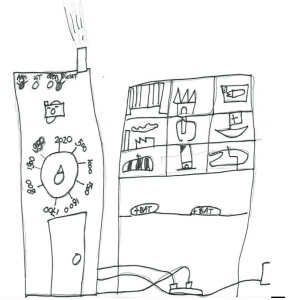
Laat de verhalen ook illustreren. Plak de illustraties en verhalen op de achterkant van de tijdsmachine en maak hier een expositie van.

Onderwijswereld-PO.nl

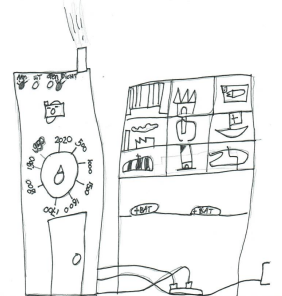
professionaliseringsen - workshops - inspiratie

Verhalenkaartjes

<p>Jagers en boeren</p> <p>Verhaaltip: Jullie zijn op jacht.</p>	<p>Grieken en Romeinen</p> <p>Verhaaltip: Julius Caesar groet zijn onderdanen, maar dan...</p>	<p>Ridders en kastelen</p> <p>Verhaaltip: Ridders trekken ten strijde.</p>
<p>Ontdekken en uitvinden</p> <p>Verhaaltip: Jullie zijn op ontdekkingsreis, en dan...</p>	<p>De gouden eeuw</p> <p>Verhaaltip: Rijke kooplieden leiden een luxe leven in de stad.</p>	<p>Pruiken en hoepelrokken</p> <p>Verhaaltip: Pruiken jeuken en de enorme rokken zijn onhandig!</p>
<p>Fabrieken & Stoommachine</p> <p>Verhaaltip: Burgers trekken naar de stad.</p>	<p>Tweede Wereldoorlog</p> <p>Verhaaltip: Jullie zitten ondergedoken.</p>	<p>Televisie en raketten (20^e eeuw)</p> <p>Verhaaltip: Jullie kijken voor het eerst naar een televisie met elkaar.</p>
<p>Computers en brandhaarden (21^e eeuw)</p> <p>Verhaaltip: Jullie hebben de eerste computer gebouwd.</p>	<p>De toekomst</p> <p>Verhaaltip: Jullie wonen op Mars.</p>	<p>Prehistorie</p> <p>Verhaaltip: jullie zijn dinosaurussen.</p>

Boekentijdreis

Doelgroep: onder-, midden- en bovenbouw

Tijdsduur: 30 minuten

Vorbereiding/benodigdheden: selectie van boeken die zich afspelen in verschillende tijden, tijdlijn (zelf gemaakt of vanuit geschiedenismethode)

Heb je een zelfgebouwde tijdmachine in de klas gezet? Laat dan elke dag een boek uit het verleden door de tijd reizen! Dit kan uiteraard ook zonder tijdmachine. Neem ook een ouder (favoriet) boek van jezelf mee van vroeger. Het liefst een stukgelezen exemplaar. Probeer ook een boek te vinden met verouderd taalgebruik.

Laat de voorkant zien, vertel wat de titel is en vraag of de kinderen een idee hebben waar het over gaat. Lees daarna een fragment voor uit het boek en bespreek met de groep in welke tijd het boek zich afspeelt. *Is het ook een oud boek? Hoe kun je dat weten? Wie zou het willen lezen en waarom? Wie niet?*

Geef alle boeken – als samen de tijd is bepaald - een plek op een tijdlijn in de klas. Het gaat in dit geval om de tijd waarin het verhaal zich afspeelt. Je kunt hier ook de tijdlijn van de geschiedenismethode voor gebruiken.

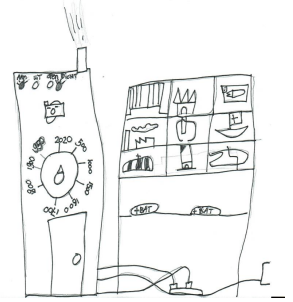

Tip: Je kunt natuurlijk ook voorwerpen door de tijd laten reizen. Leg voorwerpen neer die met de geschiedenisonderwerpen te maken hebben die je wilt bespreken (specerijen, ezelsoren, stenen, een schilderij, oude brieven).

Onderwijswereld-PO.nl

professionalisering - workshops - inspiratie

Over de makers

Dientje Goebert-Sanders is leerkracht, ICT'er en dyslexiecoach op basisschool De Ark in Haarlem. Voor de PABO volgde ze een studie Journalistiek en is (educatief) redacteur. Vanaf dit schooljaar bedenkt ze met regelmaat een thema voor Onderwijswereld.

www.jufdientje.nl

Hans van Eerden is als senior muziekpedagoog werkzaam op de Inholland Academy (PABO Haarlem en Conservatorium Alkmaar) op en hij is liedjesschrijver. Zo stelde hij onder andere het Li-La Liedjesboek samen van de methode Schatkist. Hans heeft een eigen YouTube kanaal waar je héél veel liedjes vindt.

Thijs uit groep 7C op De Ark is de maker van de mooie illustratie rechtsboven op de pagina's.

Onderwijswereld-PO.nl

professionaliserings - workshops - inspiratie